

## **Wyjaśnienie pisowni dawnej leksyki – najważniejsze zjawiska w kształtowaniu się języka polskiego**

Wyróżnia się cztery okresy rozwoju języka polskiego: staropolski – między czasami najdawniejszymi, a początkiem wieku XVI; średniopolski – od wieku XVI aż do końca XVIII; nowopolski – do 1930; współczesny – po 1930.

Chciałabym przedstawić kilka procesów i wyrazy potwierdzające te zabiegi. Mam na myśli: prelabializacja, zmiękczenie spółgłosek przed samogłoskami szeregu przedniego: i, ь, e, ę, ě, przegłos samogłosek przed twardymi spółgłoskami przedniojęzykowymi e > o (ze zmiękczeniem poprzedzającej), ě > a (ze zmiękczeniem poprzedzającej), zanikły ślady przejścia ě w a po j, š, ž, č w czasownikach, zanik jerów słabych i przemiana mocnych w e, powstanie długich samogłosek w wyniku: łączenia dwóch sylab w jedną (grupy typu ojo) – kontrakcja, rekompensowania zaniku jerów (wzdłużenie zastępcze), zachowania dawnej długości pod intonacją nowoakutową, zanik: długość i:, y:, u: znikła bez śladu w początku XVI w.; długość a:, e:, o:, Ā: przemieniła się w pochylone tych głosek w początku XVI w. o: > ó – o pochylone, potem zlało się z u. Prasłowiańskie ą i ę uległy wymieszaniu około 1000 r. były 4 odrębne nosówki: ę i ą długie i krótkie w XII w. wymowa ę i ą zbliżyła się do Ā (a nosowego). W XIII i XIV w. istniała tylko różnica co do iloczasu, stąd wspólny znak ∅ Ā > ę (nietypowy proces, w niektórych gwarach pozostało a nosowe), Ā: > Ā° (a nosowe pochylone, stąd pisownia) > ą a pochylone (kreskowane a pochylone (we współczesnej pisowni etymologicznej ą) lub a jasne (niepochylone)) zanikło w XVIII w. W wielu gwarach odpowiada mu /o/ (pon 'pan') é pochylone w XIX w. wymawiano już zupełnie jak i lub y, rozwój sonantów i czwarta palatalizacja ke, ky, ge, gy > kie, ki, gie, gi, wzmocnienie miękkości: s', z', t', d', n' > ś, ź, ć, dź, ń, przejście miękkości, uproszczenie grup spółgłoskowych, walczenie a także przedstawię przemiany w zakresie gramatyki.